

Zangshu, albo Księga Pochówków

Guo Pu (276-324)

Tłumaczone przez Stephena L. Fielda, Ph.D.

9 maja 2003 roku, Wszystkie prawa zastrzeżone.

NOTA:

Jako badacz wczesnej kultury chińskiej, pragnę edukować angielskojęzyczną publikę w zakresie starożytnej myśli chińskich filozofów. Ofiaruję to tłumaczenie tym, którzy chcą zrozumieć koncepcje *fengshui*. Jednak naukowe tłumaczenia chronione są prawami autorskimi tak samo jak pisma oryginalne. Każdy, kto użyje tego tłumaczenia na forum publicznym, czy to słowem mówionym, elektronicznym, pisany czy przez inne media, zobowiązany jest powiadomić mnie jako tłumacza. Zlekceważenie tego prowadzi do postępowania sądowego. (S.L.Field)

Rozdziały Wewnętrzne

I. Qi Pochówków

A. Qi Życia

1. Pochówek jest zależny od *sheng qi*, [1] "energii życia".
2. Pięć (faz) *qi* [2] przenika ziemię, materializuje i daje początek miriadom rzeczy.

B. Qi Kości

1. Człowiek otrzymuje ciało od swoich rodziców.
2. Jeżeli kości przodków otrzymują *qi*, ciała potomków są odżywiane.
3. *Klasyka* mówi: *Qi* jest poruszane i odpowiada w naturze; [3] błogosławieństwa duchów rozciągają się na żywych.
4. Dlatego, gdy Miedziana Góra zapada się na zachodzie, dzwon pałacu bije na wschodzie. [4]
5. Gdy drzewo kwitnie wiosną, kasztan kiełkuje w hallu.
6. Zaprawdę, życie jest zgromadzoną *qi*; ona tężeje w kość, [5] która pozostaje sama po śmierci.

7. Pochówek przywraca *qi* kościom, w ten sposób żywi są wzmocniani.

II. Przepływ *Qi*

A. Wiatr, Woda i *Qi*

1. Kości pagórków i skał, (wielkie) rozgałęzienia zboczy i kopców, to są ścieżki *qi*. [6]
2. *Klasyka* mówi: *Qi* porusza się z wiatrem i rozprasza się, ale gromadzi się napotkawszy wodę.
3. Starożytni gromadzili *qi*, aby zapobiec jej rozpraszaniu, i kierowali nią aby zapewnić jej zbieranie.
4. Tak więc to było zwane *fengshui*.
5. Zgodnie z zasadami *fengshui*, optymalne jest miejsce przyciągające wodę, w obecności miejsca blokującego wiatr.

B. Podziemne *Qi*

1. *Klasyka* mówi: Prawdziwie mówią, tam gdzie *qi* manifestuje się na powierzchni ziemi, podziemna *qi* gromadzi żywotność.
2. Dlaczego tak jest?
3. Gdzie *qi* rozkwita, chociaż odpłynie, to wciąż pozostają tam jej nadwyżki.
4. Chociaż ona rozprasza się, to wciąż pozostawia jakąś ilość w głębi.
5. Dlatego pochówki na gruntach jałowych powinny być płytkie, podczas gdy pochówki na nizinach powinny być głębokie.
6. *Klasyka* mówi: Jeżeli osiągnie się właściwą głębokość, *fengshui* występuje naturalnie.

C. Ziemia, Woda i *Qi*

1. *Qi jin* i *jang* oddycha wiatrem, wznosi się jako chmura, opada jako deszcz i przebiega pod ziemią jako życiodajna

energia.

2. Ziemia jest naczyniem *qi* – gdzie jest ziemia, tam jest i *qi*.
3. *Qi* jest matką wody – gdzie jest *qi*, tam jest i woda.
4. *Klasyka* mówi: *Qi* płynie tam, gdzie ziemia zmienia kształt; w ten sposób odżywiane są flora i fauna.

III. Ukształtowanie Terenu

A. Zarys a Cecha

1. *Qi* płynie w gruncie, naśladuje formy terenu, i gromadzi się, gdy teren przebiega jej kursem.
2. Dla pochówku, szukaj źródła i idź do jego zakończenia.
3. Arterie tworzą zarysy gruntu.
4. Kości tworzą zarysy gór.
5. One przebiegają zakolami ze wschodu na zachód lub z południa na północ.
6. Odległe o tysiące stóp są zarysami, odległe o setki stóp, stają się cechami terenu.
7. Zarysy postępują naprzód i kończą w cechach terenu. To się nazywa całkowite *qi*.
8. Na gruncie całkowitego *qi*, pochówek musi mieć miejsce na jego zakończeniu.

B. Szlachetny Teren

1. (Zarys) zakręca i zawraca z powrotem, obrót za obrotem i spirala, jak (smok) czający się i oczekujący, jak (smok) chwytający i trzymający.
2. Wpierw posuwa się naprzód, potem się wycofuje; po zatrzymaniu pogrąża się w głębi.
3. Zbierając się, gdy podchodzi, gromadząc się gdy odpoczywa, *jang* i *jin* łączą się i mieszają się.
4. Gdzie ziemia jest wysoka i woda głęboka, gdzie wegetacja kwitnie, (taki teren) jest szlachetny jak wspaniałość tysiąca rydwanów i bogaty jak dziesięć tysięcy w złocie.
5. *Klasyka* mówi: *Qi* zbiera się na zakończeniu cechy terenu,

gdzie przemienia się i daje początek miriadom rzeczy;
to jest szlachetny grunt.

IV. Qi Gór

A. Rozgałęzienia Arterii

1. Wartością gruntu jest jego gładkość; wartością ziemi są jej (arterialne) rozgałęzienia.
2. Qi dostosowuje się do przebiegu rozgałęzień i wznosi się.
3. Qi dostosowuje się do przerw w rozgałęzieniach i skupia się w miejscu.
4. Sztuka pomiarów rozgałęzień jest ezoteryczna i wzniosła.
5. Chociaż subtelne, tajemnice są zgłębialne.
6. Pomyślność leży w nich.
7. *Klasyka* mówi: Gdy grunt posiada pomyślną qi, ziemia się dostosowuje i wystaje.
8. Gdy rozgałęzienia posiadają zgromadzoną qi, woda dostosowuje się i towarzyszy im.
9. Jeżeli zarys jest płynny, a cechy są dynamiczne, rozwijające się od zakończenia do źródła, to zgodnie ze sztuką *fengshui*, pochówek w takim miejscu powoduje, że pomyślność jest wieczna a nieszczęść brak.

B. Pochówek w górach

1. Chociaż zarys jest urwisty, znajdują się (miejsca pochówku) w górach.
2. Szukaj tych, które są harmonijne; dokładnie badaj te, które są wadliwe.
3. Wybieraj te, które są dobroczynne; unikaj tych które są szkodliwe.
4. W ten sposób człowiek szlachetny uzyska zasługi od bogów i zmieni postanowienia Nieba.
5. Nieszczęścia i pomyślność nie czekają na jutro.
6. *Klasyka* mówi: Skutek górskiego pochówku jest jak krzyk w dolinie: prawdziwie, echo jest szybkie.

C. Góry pozbawione *Qi*

1. Pięć typów gór jest niewłaściwych dla pochówku:
2. *Qi* łączy się w obecności życia – w przeciwnym przypadku góra jest odsłonięta, co jest niewłaściwe dla pochówku.
3. *Qi* przebiega za pomocą cech – w przeciwnym przypadku góra jest surowa, co jest niewłaściwe dla pochówku.
4. *Qi* porusza się za pomocą ziemi – w przeciwnym przypadku góra jest kamienista, co jest niewłaściwe dla pochówku.
5. *Qi* gromadzi się tam, gdzie zarysy przebiegają swoim kursem – w przeciwnym przypadku góra je poprzedza, co jest niewłaściwe dla pochówku.
6. *Qi* harmonizuje się w obecności smoków – w przeciwnym przypadku góra jest odosobniona, co jest niewłaściwe dla pochówku.
7. *Klasyka* mówi: Odsłonięta, surowa, kamienista, poprzedzająca i odosobniona góra wytwarza nowe nieszczęście i rozprasza zdobytą pomyślność.

D. Szlachetne Miejsca w Górach

1. Góry szlachetnego gruntu schodzą z Nieba jak szereg ukłonów, jak piętrzące się fale, jak galopujące konie.
2. One przychodzą w pośpiechu, i zatrzymują się jakby ułożone do spoczynku, jak ktoś odpoczywający w spokoju, przytulający skarb, lub trwający w poście podczas wydawania uczty; jak czubato wypełniony worek; jak pełen talerz; jak smoki i feniksy, wznoszące się i zataczające okręgi.
3. Ptaki zawisają w powietrzu a zwierzęta są przyczajone, jak gdyby składały hołd godności dziesięciu tysięcy rydwanów.
4. Niebiańskie światła odnawiają się, jak rzeki powracające do morza, lub jak gwiazdy obracające się wokół Gwiazdy Północnej.
5. W objęciach i chronione przez smoka i tygrysa, przyjmujących się nawzajem jak gospodarz i gość.
6. Cztery Aspekty [7] poprawnie i wyraźnie, Pięć Niebezpieczeństw [8] nigdzie w pobliżu.
7. Gdy jedna dziesiąta brakuje, miejsce jest poślednie.

Rozdziały Zewnętrzne

V. Wybór Miejsca na Pochówek

A. Wyjątkowy Teren

1. Spośród warstw i fałd łańcuchów górskich, rzędów pagórków i rozgałęzień arterii, właśnie wyjątkowy należy wybrać.
2. Gdy dominuje masywność, wyjątkiem jest coś drobnego.
3. Gdy dominuje małe, wyjątkiem jest coś masywnego.
4. Gdy cechy są pogmatwane, a zarysy chaotyczne; gdy gospodarz i gość są nierozróżnialne, takie miejsce jest niewłaściwe dla pochówku.

B. Rozgałęzienia i Pagórki

1. Naturą (arterialnych) rozgałęzień jest przebieg ukryty pod powierzchnią ziemi; naturą pagórków jest wznoszenie się ponad gruntem.
2. Gdzie kończą się rozgałęzienia i pagórki, tam jest poziom gruntu jak wewnątrz dłoni.
3. Dlatego, na rozgałęzieniach pochówek na ich szczycie, a na pagórkach u ich podstawy.
4. Podczas wybierania, rozgałęzienia są głową, a pagórki stopami.
5. Jeżeli cechy i zarysy nie odpowiadają zasadom, *qi* ucieknie w pośpiechu.
6. Dla ludzkiego pochówku, prawdziwie jest to trudna sprawa.
7. Rozróżnianie rozgałęzień i pagórków miesza wzrok i omamia umysł.
8. Różnica między nieszczęściem a pomyślnością oddziela księcia od więźnia.

C. Zgłębianie *Qi*

1. Niesiony w metalu, w towarzystwie wody, pochowany w ziemi, naznaczony drzewem.
2. Na zewnątrz chwyta osiem wiatrów; wewnątrz ukrywa pięć elementów.
3. Niebiańskie światła świecą ku dołowi; energie ziemi niesione są ku górze.
4. *Jin* i *jang* łączą się i mieszają, (tworząc) pięć (zabarwionych) gleb i cztery doskonałości.
5. Z inteligencją przenikliwego widzenia i całością umiejętności, szukać doskonałości i unikać niedoskonałości; wzrastać wwyż i w dół.
6. Wyrafinowanie leży w mądrości; wnioskuje z analogii i w ten sposób mniej przewagę.
7. Poprzez tajemnicę zgłębiania *jin* i *jang*, umiejętnie chwyta (wartości) stworzone (przez niebo).

VI. Legowisko Smoka

A. Miejsce na zakończeniu

1. Zarys jest jak dziesięć tysięcy koni spadających z Nieba.
2. Cechy wznoszą się ku górze pomiędzy szczytami jakby tworząc ozdobną zasłonę.
3. Zgodnie ze sztuką *fengshui*, pochówek na zakończeniu miejsca.

B. Smok

1. *Klasyka* mówi: Gdzie zarys się kończy, a cecha się wznosi wysoko, ze strumieniem na froncie i ze wzgórzem z tyłu, tu się ukrywa głowa smoka.
2. Pysk i czoło są pomyślne; rogi i oczy niosą zagładę.
3. Uszy utrzymują książęta i królów; wargi mogą zaprowadzić do śmierci lub ran od broni.
4. Gdzie teren wiję się wokół i zbiera się pośrodku, to się nazywa brzuchem smoka.
5. Gdzie pępek jest głęboki i ma zakola, potomkowie będą mieli

pomyślność.

6. Gdy pierś i żebra są zranione, pochówek o poranku przyniesie łzy tej nocy.

VII. Zewnętrzne i Wewnętrzne Qi

A. Przepływ Qi

1. Zewnętrzne *qi* jest tym, poprzez które wewnętrzne *qi* jest gromadzone.
2. Woda płynąca w poprzek jest sposobem zatrzymywania postępujących naprzód smoków.
3. Odległe zarysy wiją się wokół i przychodzą na spoczynek.
4. Jeżeli zewnętrznie nie ma sposobu na gromadzenie wewnętrznego, *qi* rozprasza się w gruncie.
5. *Klasyka* mówi: Siedlisko które nie gromadzi, będzie jedynie przystanią rozkładających się kości.

B. Zdmuchiwanie Qi

1. Zdmuchiwanie *qi* ma zdolność rozpraszania życiodajnej *qi*.
2. Smok i tygrys są tym co chroni rejon siedliska.
3. Na pagórku pomiędzy fałdami warstw, jeżeli otwarte z lewej lub puste z prawej, jeżeli puste z przodu i zagłębione z tyłu, życiodajna *qi* rozproszy się na wiejącym wietrze.
4. *Klasyka* mówi: Miejsce z brakami będzie jedynie przystanią dla gnijącej trumny.

C. Gleba

1. Gleba powinna być delikatna i zwarta, wilgotna i połyskująca; powinna być łupliwa jak nefryt lub tłusta, i skomponowana ze wszystkich pięciu kolorów.
2. Jeżeli jest ona sucha jak ziarno prosa, lub mokra jak surowe mięso; jeżeli są tam źródła lub żwir, wszystko to czyni miejsce niepomyślne dla pochówku.

VIII. Główne Aspekty

A. Cztery Aspekty

1. Czyń pochówek z Błękitnym Smokiem po lewej, Białym Tygrysem po prawej, Cynobrowym Ptakiem na froncie, i Ciemnym Żółwiem z tyłu.
2. Ciemny Żółw zwiesza swą głowę; Cynobrowy Ptak zawisa w tańcu; Błękitny Smok wije się okręgami, Biały Tygrys przyczaja się.
3. Jeżeli zarysy i cechy temu nie odpowiadają, zgodnie z sztuką *fengshui*, będzie tam zniszczenie i śmierć.
4. Dlatego mówi się, że przyczajony tygrys trzyma ciało zmarłego w swoim pysku.
5. Mówi się, że zwinięty smok zazdrośnie strzeże życia.
6. Ciemny Żółw który się nie pochyla, odrzuci ciało.
7. Cynobrowy Ptak który nie tańczy, odleci.

B. Arterie na Wschód i na Zachód

1. W miejscach gdzie arterie są smokiem i tygrysem, wzgórza i pagórki są śladami postępu i przystanków.
2. One powinny być jak zgięcie ramienia i mówi się że mają otaczać i obejmować.

C. Woda na Południu

1. W miejscach gdzie woda jest Cynobrowym Ptakiem, upadek bądź pomyślność zależą od skuteczności cech.
2. Wartki nurt jest tabu i mówi się że przynosi niepowodzenia i łązy.
3. Ze źródła w Cynobrowym Ptaku żywotna *qi* będzie się pojawiać.
4. Wody które się odchylają, nie przyniosą pomyślności.
5. W rozlewiskach wód *qi* będzie się gromadzić w wielkiej obfitości.
6. Od stojących wód przychodzi upadek.
7. Wody uwięzione i zatrzymane przelewają się i znów płyną bez końca.

8. (Zgodnie z naturalnym) prawem, w każdym zakolu (rzeki) woda gromadzi się zanim popłynie dalej.
9. Ona przesuwa się powoli, nawracając w naszą stronę w miejscu zwolnienia biegu.
10. Jej przyptyw jest bez źródła, jej odpływ jest bez widocznego ujścia.
11. *Klasyka* mówi: Gdzie góry postępują a wody okalają, tam jest szlachectwo, długowieczność i bogactwo.
12. Gdzie góry więzią a wody płyną (prosto), król jest podbity a księżę zniszczony.

Rozdziały Różne

IX. Czytanie Terenu

A. Kształty Zarysu

1. W sztuce wybierania gór, czytanie zarysów jest najtrudniejsze; cechy są następne w trudności; kierunek jest na końcu w skali trudności.
2. Pochówek w terenie przypominającym dziesięć tysięcy koni spadających z Nieba będzie rodził królów.
3. Teren przypominający kolosalne fale, pofałdowania klifów i bruzdy łańcuchów górskich, będzie tworzył książęta i władców tysięcy rydwanów.
4. Teren przypominający schodzącego smoka [9] okolonego wodą, otoczonego chmurami, tworzy rangę i bogactwo Trzech Wielkich Ministrów.
5. Teren przypominający pałacową posiadłość z bujną roślinnością i drzewami jak wieże, będzie rodził założycieli państwa lub prefektów.
6. Teren przypominający przerażonego węża, wijącego się zakosami na stopniowym zboczu, zrujnuje państwo i wygasi klan.
7. Teren tak spiczasty jak ostrze toporu i włócznia, tu żołnierze umierają, są skazywani lub więzieni.

8. Teren jak rwąca rzeka powoduje, że żyjący widzą duchy.

B. Kształty cech terenu

1. Jeżeli cecha przypomina jaskółcze gniazdo, zgodnie z prawami *fengshui*, pochówek powinien mieć miejsce we wnęce, a (potomkowie będą) obdarowani lennem.
2. Jeżeli cecha przypomina obalone naczynie na wino, z pagórkami z tyłu, nadchodzącymi z odległości, a z frontu odpowiedni teren wijący się zakolami, (potomkowie uzyskają rangę) dziewięciu szlachetnych i trzech ministrów.
3. Jeżeli cecha przypomina odwrócony kocioł, na szczycie bogactwo można uzyskać.
4. Jeżeli cecha przypomina koronę drzewa, tam będzie wieczna pomyślność i radość.
5. Jeżeli cecha przypomina wybieranie losów, setka spraw się pogmatwa i będzie w nieładzie.
6. Jeżeli cecha przypomina wymięte ubranie, kobiety będą zazdrosne a żony będą bezmyślne.
7. Jeżeli cecha przypomina zebraczą torbę, domy i spichlerze spłoną.
8. Jeżeli cecha przypomina łódź do góry dnem, kobiety będą chorować, a mężczyźni będą uwięzieni.
9. Jeżeli cecha przypomina długi stół, synowie i wnuki pomrą.
10. Jeżeli cecha przypomina leżący miecz, tam będą ekzekucje i uzurpacja.
11. Jeżeli cecha przypomina wyciągnięty sztylet, poddaj się nieszczęściu i uciekaj od katastrofy.

C. Inne Kształty

1. Woły odpoczywają a konie galopują.
2. Feniksy tańczą i wznoszą się.
3. Uciekające węże wiją się i zwijają.
4. Żółw, krokodyl, żółw morski i żółw błotny są rozróżnialne po ich używaniu wody.

5. Wół to bogactwo, feniks szlachectwo.
6. Uciekający wąż to nieszczęście i niebezpieczeństwo.
7. Typy terenu, które są aktywne i niespokojne, są niewłaściwe dla pochówku.
8. Gdy cztery położenia są nierozpoznawalne, powinno się ich wszystkich unikać, zgodnie z prawami *fengshui*.

D. Związek pomiędzy Zarysami a Cechami

1. Zarysy i cechy pasujące do siebie są pomyślne.
2. Zarysy i cechy kłócące się są niepomyślne.
3. Jeżeli zarys jest niepomyślny, a cecha pomyślna, tam jest jedna na sto nadzieja na szczęście.
4. Jeżeli zarys jest pomyślny, a cechy niepomyślne, nieszczęścia nie czekają do jutra.

X. Czytanie Kierunku

A. Osiem Smoków

1. *Klasyka* mówi: Ziemia ma Cztery Aspekty; *qi* trzyma się Ośmiu Kierunków.
2. *Yan, shen, si, i hai* są Czterema Aspektami.
3. *Zhen, li, kan, dui, qian, kun, gen i xuan* [10] są Ośmioma Kierunkami.
4. Cztery Aspekty aktywują smoki, Osiem Smoków obdarza życiem.
5. Jeżeli domostwo utrzymuje harmonię, tam będzie pomyślność, błogosławieństwem, honor i szlachectwo.

B. Osiem Kierunków

1. Kierunek jest mierzony naziemnym gnomonem.
2. Odległość jest mierzona nefrytową linijką.
3. Pochówki w kierunku *qian* wymagają zarysu, który wznosi się i opada nieprzerwanie; cechy powinny być szerokie i kwadratowe.

4. Pochówki w kierunku *kun* wymagają zarysu jak rozdzielona zasłona bez ukosów; cechy powinny być szerokie i poziome.
5. Miejsca w kierunku *gen* wymagają zarysu który jest kręty i ustępliwy; cechy powinny być wysokie z miękkimi szczytami.
6. Miejsca w kierunku *xuan* wymagają zarysów wysokich i bujnych; cechy powinny być ostre i imponujące.
7. Miejsca w kierunku *zhen* wymagają zarysów które są stopniowe i harmonijne; cechy powinny być jak wieże i powinny górować.
8. Miejsca w kierunku *li* wymagają zarysów które się rozszerzają i tworzą łuki; cechy powinny być wznoszące się i szlachetne.
9. Miejsca w kierunku *dui* wymagają zarysów które postępują majestatycznie wznoszącymi się zboczami; cechy powinny być kwadratowe i płaskie.
10. Miejsca w kierunku *kan* wymagają zarysów które są długie i wijące się; cechy powinny być okazałymi pionami i powinny być wzniosłe.

C. Trzy i Sześć Sytuacji

1. Prawdziwie, są trzy sytuacje dla pomyślnego siedliska i sześć sytuacji dla niepomyślnego pochówku.
2. Niebiańskie światła świecą w dół, a ziemskie energie wznoszone są w górę.
3. Chroń duchy w konjunktji słońca i księżyca; witaj bogów, wystrzegaj się zjaw: to jest pierwsza pomyślna sytuacja.
4. Łącz i mieszaj *jin* i *jang*, twórz pięć (kolorowe) gleby i cztery doskonałości: to jest druga pomyślna sytuacja.
5. Z inteligencją przenikliwego widzenia i całością umiejętności, szukaj doskonałości i unikaj niedoskonałości, wzrastaj wzwyż i w dół: to jest trzecia pomyślna sytuacja.
6. Gdy *jin* i *jang* kolidują, to jest to pierwsza niepomyślna sytuacja.
7. Gdy czas i pora roku są w konflikcie, to jest to druga niepomyślna sytuacja.

8. Gdy moc jest mała ale zamiary wielkie, to jest to trzecia niepomyślna sytuacja.
9. Liczenie na szczęście i ufanie wpływom to jest czwarte nieszczęście.
10. Uzurpacja władzy i zniewalanie poddanych jest piątym nieszczęściem.
11. Poprawianie dobrego i odrzucanie faktów to szóste nieszczęście.
12. *Klasyka* mówi: Gdy siedlisko jest pomyślne, a pochówek nie, to jest tak samo jakby porzucić ciało.

Przypisy

[1] *Qi* jest *sine qua non* dla każdej dyskusji o fengshui. W *Księdze Pochówków* jest to *sheng qi* w szczególności, że pochówek jest od tego zależny. Przed filozofiami kosmologów dynastii Han, *qi* była czymś jak grecka *pneuma* (wiatr, powietrze, oddech). W jednym z najstarszych kontekstów (*Zuozhuan:Zhao 1/8*) *qi* jest kategorią meteorologiczną złożoną z sześciu sił atmosferycznych zimna i ciepła, wiatru i deszczu, ciemności i światła. Gdy ludzkie ciało otrzymywało nadmiar tych zewnętrznych wpływów, konsekwencją były fizyczne objawy gorączki, dreszczy, omamów, itd. W czasach Mozi, *qi* była widziana zasadniczo jako mająca związek z zjawiskami ludzkimi:

Mędrcy-królowie zajmowali się tym, myśląc że jaskinie mogły chronić przed wiatrem i zimnem w zimie, ale latem byłoby wilgotno na dole i parno na górze, co mogłoby uszkodzić *qi* ludzi. Więc budowano pałace i domy. (Mei, 244; *Mozi* rozdział 21)

Podczas Wojny Państw i we wczesnym okresie Han, *qi* uzyskało znaczenie kosmiczne jako "uniwersalna siła, aktywna jako Jang i pasywna jako Jin, z której rodzą się wszelkie rzeczy i do której znów powracają" (Graham, *Disputers*, 191). Kosmogonia, która otwiera rozdział 3 *Huainanzi* jest obrazowa:

Dao poczęło się w Mglistej Nicości.
Mglista Nicość wytworzyła czasoprzestrzeń;
Czasoprzestrzeń zrodziła pierwotną *qi*.....
Tę, która była czysta i jasnością rozciągnęła się tworząc Niebo;
Ciężka i mętna okrzepła jako Ziemia...
Połączone esencje Nieba i Ziemi stworzyły jin i jang.
Różnicujące się esencje jin i jang spowodowały cztery pory roku.
(Major, 62)

Powstawanie tutaj przedstawionego wszechświata, jest bardziej procesem niż zdarzeniem. W tym samym czasie gdy kosmos staje się substancją w przestrzeni, staje się on również procesem trwającym w czasie (Graham,

279). Stawanie się jest procesem powtarzającym się, nie pojedynczym wydarzeniem. Dlatego w ciągu roku jang *qi* wzrasta kosztem jin aż do przesilenia letniego, a potem ubywa na korzyść jin aż do przesilenia zimowego (Graham, 351). Najstarsze odniesienia do *sheng qi* są w *Lushi chunqiu* we fragmencie opisującym cykl. W ostatnim miesiącu wiosny, mówi on, "*sheng qi*" kwitnie, jang *qi* płynie dalej; pojawiają się młode pędy, a pąki się rozwijają." Z tego kontekstu widać, że termin ten znaczy coś jak "życiodajna energia". W tym tłumaczeniu wstrzymam się od przetłumaczenia *qi*.

[2] *Wuxing*, albo "pięć ruchów", początkowo należały do Ziemi: "Niebo ma trzy światła; Ziemia ma pięć ruchów" (*Zuozhuan*, Chao 32; Legge 741). W swoim pierwszym wyjaśnieniu, *wuxing* rozumiany był jako naturalne procesy takie jak spływająca woda, wznoszący się ogień, wyginające się drzewo, formujący się metal, i powstająca ziemia (*Shujing*, "Hongfan"; Legge 325). Za czasów dynastii Han, *wuxing* stało się pięcioma stanami lub fazami *qi*, analogicznie do trzech stanów wody: lodu, płynu i gazu.

[3] Zgodnie z *Huainanzi*, "Wszystkie rzeczy są takie same jak ich *qi*; wszystkie rzeczy wzajemnie sobie odpowiadają w tej samej grupie"(HNZ 4.VIII.27) a "Rzeczy w tej samej grupie wzajemnie się poruszają, korzeń i gałązka wzajemnie sobie odpowiadają". (HNZ 3.II.27-28).

[4] Za czasów panowania Cesarza Wu z Han, dzwon z brązu w Pałacu Weiyang nagle zaczął bić bez widocznej przyczyny. Donfang Shuo, cesarski nadworny błazen, wyjaśnił zjawisko jako rezultat zapadnięcia się Miedzianej Góry. Kilka dni później dotarły wieści z Shu na południowym zachodzie, że istotnie zapadła się kopalnia. Donfang Shuo, pytany jak udało mu się trafnie odgadnąć przyczynę bicia dzwonu, odpowiedział że "Miedź jest wydobywana z gór, i *qi* wzajemnie sobie odpowiada, zupełnie jak ludzie otrzymujący swoje ciała od swego ojca i matki".

[5] Zgodnie z *Zhuangzi*, "Życie człowieka jest powodowane konglomeracją *qi*;i kiedy ona się rozprasza, następuje śmierć" (ZZ 22.11; Needham II:76). Wang Chong, sceptyk z czasów dynastii Późniejszej Han, pracował nad taką ideą: "Jak woda przemienia się w lód, tak *qi* krystalizuje i tworzy ludzkie ciało", i "Człowiek się rodzi przez dwie *qi*, Jin i Jang. *Qi* Jin wytwarza jego kości i mięśnie; *qi* Jang tworzy jego żywego ducha". (*Lun Cheng*, rozdz. 62; Forke 1:92; Needham 2:369). Termin "duch życia" (*jing shen*) nie występuje w *Księdze Pochówków*.

[6] Ten fragment rozróżnia dwa główne rodzaje terenu wymaganego dla zlokalizowania obecności *qi*. Każdy rodzaj występuje jako para górskich form – *qiu* lub "pagórek" i *long* lub "stroma skała", z jednej strony, a z drugiej *gang* lub "skarpa" i *fu* lub "kopiec". Pagórki i strome skały są określone obecnością formacji skalnych, skarpy i kopce takich form nie prezentują. Niezależnie od kompozycji terenu, celem poszukującego jest zlokalizowanie systemu lub łańcucha form, które byłyby dowodem na przepływ *qi*. Ten system jest opisywany w formach antropomorficznych - "kości" lub pasma pagórków i skał, i "(arterialne) gałęzie" lub grzbiety skarp i kopców. Podobnie jak tętnice

(arterie) i żyły w ciele ludzkim, metafora użyta zamiast gałęzi później w tekście (patrz III .A.1), te geologiczne systemy sterczą jako skarpy i kopce lub biegną ukryte pod ziemią. Doświadczony dywiner umie zlokalizować ukryte żyły śledząc przebieg terenu widocznego.

[7] Zobacz VIII. A

[8] Zobacz IV. C

[9] Wznosząc się i opadając jak wąż morski.

[10] To są nazwy *bagua*, lub ośmiu trygramów.

*Powyższy artykuł przetłumaczyła Małgorzata Gałkowska-Błądek.
Oryginał znajduje się na stronie [Stephena Fielda](#)*